

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

DEPARTAMENT ZWIĘKSZANIA SZANS EDUKACYJNYCH

Warszawa, 11 września 2012

Kształcenie uczniów z autyzmem

System oświaty zapewnia każdemu dziecku uczęszczającemu do przedszkola, szkoły lub placówki wsparcie w rozwoju i pomoc psychologiczno-pedagogiczną stosownie do jego potrzeb rozwojowych i edukacyjnych.

Cele te w odniesieniu do dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym również autystycznymi, realizowane są m.in. poprzez:

- dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów,
- możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej,
- umożliwienie pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami,
- opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi, tj. umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych.

Celem realizacji szeroko pojętej polityki oświatowej na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi są następujące działania podejmowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej:

1. Wprowadzenie nowej podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół

Nowa podstawa programowa została określona w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17).

Szczególną uwagę zwraca się na konieczność wspomagania dzieci w kształtowaniu umiejętności społecznych, rozwoju mowy, rozbudzaniu zainteresowań, rozwoju emocjonalnym i psychoruchowym, niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu oraz w dalszej edukacji. Podkreśla się znaczenie obserwacji pedagogicznych mających na celu poznanie możliwości i potrzeb rozwojowych dziecka. W przypadku dziecka objętego wychowaniem przedszkolnym wyniki tych obserwacji powinny pomóc rodzicom, nauczycielom i pracownikom poradni psychologiczno-pedagogicznych w określeniu stanu jego gotowości do podjęcia nauki w szkole, opracowaniu indywidualnego programu wspomagania rozwoju dziecka, bądź dokonaniu pogłębionej diagnozy związanej z jego specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Natomiast zgodnie z nową podstawą kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, szkoła oraz poszczególni nauczyciele podejmują działania mające na celu zindywidualizowane wspomaganie rozwoju każdego ucznia, stosownie do jego potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół szczególnie mocno wskazuje na treści nauczania dotyczące praw osób niepełnosprawnych na każdym etapie edukacyjnym, w tym zagadnienia dotyczące osób niepełnosprawnych w aspekcie społecznym, prawnym, obywatelskim, etycznym oraz ekonomicznym (w istotnie szerokim zakresie).

Podstawa podkreśla m.in. znaczenie rozwoju społecznego uczniów, a co za tym idzie kształtowanie postaw odpowiedzialności, poczucia własnej wartości, szacunku dla innych ludzi oraz gotowości do podejmowania inicjatyw i innych postaw istotnie ważnych dla poszanowania praw osób niepełnosprawnych.

W przypadku wychowania przedszkolnego stanowi, że jego celem jest m.in. rozwijanie umiejętności społecznych dzieci oraz stwarzanie warunków sprzyjających wspólnej i zgodnej zabawie oraz nauce dzieci o zróżnicowanych możliwościach fizycznych i intelektualnych. Celem edukacji wczesnoszkolnej jest natomiast wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, społecznym, etycznym. Ważne jest również takie wychowanie, aby dziecko na miarę swoich możliwości było przygotowane do życia w zgodzie z samym sobą i innymi ludźmi. Zadaniem szkoły jest m.in. poszanowanie godności dziecka, zapewnienie mu przyjaznych, bezpiecznych i zdrowych warunków do nauki i zabawy, rozwijanie samodzielności oraz odpowiedzialności za siebie i najbliższe otoczenie oraz sprzyjanie rozwojowi cech osobowości dziecka koniecznych do aktywnego i etycznego uczestnictwa w życiu społecznym.

Ważnym elementem tych rozwiązań jest podkreślenie na poszczególnych etapach edukacyjnych określonych zadań, umożliwiających dokładne poznanie dziecka, jego potrzeb i możliwości oraz wczesne wdrożenie działań pomocowych, adekwatnych do tego rozpoznania. Przepisy prawa w sposób jednoznaczny określają potrzebę opracowania indywidualnej ścieżki rozwoju dziecka niepełnosprawnego – poczynając od wychowania przedszkolnego przez wszystkie etapy kształcenia – zawierającej ofertę edukacyjno-wychowawczą, zróżnicowane formy kształcenia, w tym alternatywne możliwości spełniania obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, zalecenia dydaktyczno-wychowawcze, specjalistyczne zajęcia oraz propozycje wspomagania rodziny w jej wychowawczej i opiekuńczej roli. Indywidualne podejście do uczniów z różnego rodzaju dysfunkcjami, potrzebujących wsparcia w rozwijaniu zdolności i zainteresowań czy pokonywaniu trudności służy podniesieniu efektywności ich kształcenia i zapewnia im pomoc psychologiczno-pedagogiczną odpowiednio do rozpoznanych potrzeb i jak najbliżej miejsca ich edukacji - w przedszkolu, szkole lub placówce systemu oświaty.

2. Organizacja wczesnego wspomagania rozwoju dzieci

Na podstawie art. 71 b ust. 2a *ustawy o systemie oświaty* w przedszkolach i szkołach podstawowych, w tym specjalnych, w ośrodkach oraz w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradniach specjalistycznych, mogą być tworzone zespoły wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w celu pobudzania jego psychoruchowego i społecznego rozwoju.

Zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju mogą być organizowane od chwili wykrycia niepełnosprawności dziecka do dnia podjęcia przez nie nauki w szkole i są prowadzone bezpośrednio z dzieckiem i jego rodziną.

Organizację pracy zespołów wczesnego wspomagania rozwoju dziecka określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 lutego 2009 r. w sprawie *organizowania wczesnego wspomagania rozwoju dzieci* (Dz. U. Nr 23, poz.133).

Na podstawie tych przepisów zespół wczesnego wspomagania rozwoju dziecka wykonuje następujące zadania:

- ustala, na podstawie opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka, kierunki i harmonogram działań w zakresie wczesnego wspomagania i wsparcia rodziny dziecka,
- nawiązuje współpracę z zakładem opieki zdrowotnej lub ośrodkiem pomocy społecznej w celu zapewnienia dziecku rehabilitacji, terapii lub innych form pomocy, stosownie do jego potrzeb,
- opracowuje i realizuje z dzieckiem i jego rodziną indywidualny program wczesnego wspomagania, z uwzględnieniem działań wspomagających rodzinę dziecka w zakresie realizacji programu, koordynowania działań specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem oraz oceniania postępów dziecka,
- analizuje skuteczność pomocy udzielanej dziecku i jego rodzinie, wprowadza zmiany w indywidualnym programie wczesnego wspomagania, stosownie do potrzeb dziecka i jego rodziny, oraz planuje dalsze działania w zakresie wczesnego wspomagania.

3. Upowszechnienie wychowania przedszkolnego dzieci niepełnosprawnych

Istotnym z punktu widzenia wczesnej identyfikacji potrzeb dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest również objęcie go wychowaniem przedszkolnym. Edukacja na poziomie przedszkola stwarza bowiem warunki pobudzania rozwoju psychoruchowego i społecznego oraz nauki dzieci o różnicowanych możliwościach fizycznych i intelektualnych.

Ministerstwo Edukacji Narodowej podejmuje zatem działania zmierzające do objęcia pomocą większej liczby dzieci niepełnosprawnych również poprzez upowszechnienie wychowania przedszkolnego i umożliwienie organizowania punktów przedszkolnych w małych miejscowościach i na wsiach, dzięki czemu liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wzrasta w każdym roku.

Jednocześnie należy podkreślić, że zgodnie z obowiązującym prawem, zarówno punkty przedszkolne jak i zespoły wychowania przedszkolnego, są zobowiązane do realizacji całej podstawy programowej, a nauczyciele zatrudnieni w innych formach wychowania przedszkolnego muszą posiadać takie same kwalifikacje jak nauczyciele w przedszkolach. Dzienny wymiar zajęć w punkcie lub zespole, ustalony przez organ prowadzący, nie może być niższy niż wymiar godzin zajęć, w czasie których jest realizowana podstawa programowa wychowania przedszkolnego. Równocześnie, nic nie stoi na przeszkodzie, aby inna forma wychowania przedszkolnego zapewniała „dziecku opiekę w pełnym wymiarze”. Dzienny wymiar godzin zajęć wychowania przedszkolnego w punkcie lub zespole musi być dostosowany do możliwości dzieci oraz potrzeb rodziców.

4. Kształcenie specjalne uczniów niepełnosprawnych

Ministerstwo Edukacji Narodowej stwarza warunki organizacyjno-prawne do kształcenia, wychowania i opieki pedagogicznej wszystkim dzieciom i młodzieży, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a więc również dzieciom z różnymi rodzajami niepełnosprawności lub stopniami upośledzenia umysłowego w przedszkolach, szkołach wszystkich typów i rodzajów - ogólnodostępnych, integracyjnych lub specjalnych, a także w placówkach systemu oświaty.

Kształcenie ucznia niepełnosprawnego organizowane jest na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego przez zespół orzekający publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej.

Dzieci niepełnosprawne objęte wychowaniem przedszkolnym, w tym realizujące roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne, mimo, że zapewnienie wychowania przedszkolnego jest zadaniem własnym gminy, otrzymują, przewidziane w ramach subwencji oświatowej środki finansowe. Dzięki temu gminy, jako organy prowadzące przedszkola, uzyskują wsparcie finansowe, które pozwala na zapewnienie wychowania przedszkolnego oraz specjalistycznej pomocy dzieciom niepełnosprawnym najbliżej ich miejsca zamieszkania. Pozwala to na zapobieganie odraczaniu ich od obowiązku szkolnego. Jednakże, jeżeli zachodzi taka potrzeba, w celu lepszego przygotowania do edukacji szkolnej i osiągania w przyszłości lepszych efektów kształcenia, możliwe jest objęcie wychowaniem przedszkolnym dziecka niepełnosprawnego do 8 roku życia.

Przedszkola, szkoły i placówki kształcące dzieci i młodzież niepełnosprawną organizują zindywidualizowane nauczanie, które stosownie do potrzeb umożliwia naukę w dostępnym dla nich zakresie, usprawnianie zaburzonych funkcji, rewalidację oraz specjalistyczną pomoc psychologiczno-pedagogiczną i opiekę.

Edukacja dzieci niepełnosprawnych opiera się o indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne, opracowane przez nauczycieli i specjalistów prowadzących z nimi zajęcia. Program taki opracowywany jest dla każdego ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, niezależnie od rodzaju i typu szkoły do jakiej uczęszcza. Program ten określa:

- zakres dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia,
- rodzaj i zakres zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z tym uczniem,
- formy i metody pracy z uczniem,
- formy, sposoby i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane,
- działania wspierające rodziców ucznia oraz zakres współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży,
- zajęcia rewalidacyjne i resocjalizacyjne oraz inne zajęcia odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów,
- zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami uczniów w realizacji zadań.

Ponadto, uczniowie oraz absolwenci niepełnosprawni posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego przystępują do sprawdzianu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej, egzaminu przeprowadzanego w ostatnim roku nauki w gimnazjum, egzaminu maturalnego oraz egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, w warunkach i formie dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych.

Dostosowanie to polega w szczególności na:

- zminimalizowaniu ograniczeń wynikających z niepełnosprawności, wykorzystaniu odpowiedniego sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych,
- odpowiednim przedłużeniu czasu przewidzianego na przeprowadzenie sprawdzianu lub egzaminu,
- zapewnieniu obecności w czasie sprawdzianu lub egzaminu specjalisty z zakresu danej niepełnosprawności, jeżeli jest to niezbędne dla uzyskania właściwego kontaktu z uczniem lub absolwentem lub pomocy w obsłudze sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych.

Na podstawie informacji udostępnionej przez Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, dotyczącej możliwych sposobów dostosowania warunków i form przeprowadzania sprawdzianu i egzaminów zewnętrznych, rada pedagogiczna wskazuje konkretny sposób dostosowania tych warunków do potrzeb danego ucznia lub absolwenta niepełnosprawnego.

Ponadto, dla uczniów i absolwentów niepełnosprawnych, przygotowuje się odpowiednio zestawy zadań albo arkusze egzaminacyjne dostosowane do rodzaju ich niepełnosprawności.

Przepisy prawa umożliwiają również zatrudnianie pomocy nauczyciela oraz dodatkowych nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej w celu organizowania lub współorganizowania kształcenia specjalnego, zarówno w szkołach integracyjnych i specjalnych, jak też w szkołach i oddziałach ogólnodostępnych.

Ponadto, w celu podniesienia efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, poradnictwa i pomocy psychologiczno-pedagogicznej świadczonej uczniom, ich rodzicom i nauczycielom, w 2010 roku wprowadzono zmiany w przepisach, które podkreślają indywidualne podejście do dziecka potrzebującego wsparcia w rozwijaniu zdolności i zainteresowań czy pokonywaniu trudności, udzielanego w jego przedszkolu, szkole lub placówce systemu oświaty. Wśród uczniów wymagających w szczególności objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w procesie kształcenia i wychowania wskazano uczniów niepełnosprawnych, w tym dzieci i młodzież z autyzmem.

Zmiany zawarte są w następujących aktach prawnych:

- rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. *zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych* (Dz. U. Nr 228, poz. 1491)
- rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. *w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach* (Dz. U. Nr 228, poz. 1487)
- rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. *zmieniającym rozporządzenie w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej* (Dz. U. Nr 228, poz. 1492)
- rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. *w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych* (Dz. U. Nr 228, poz. 1488)

- rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. *w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach* (Dz. U. Nr 228, poz. 1489)
- rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. *w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych* (Dz. U. Nr 228, poz. 1490).

Nowa formuła udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach oparta jest na zespołowej pracy nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów, polegającej na rozpoznawaniu potrzeb uczniów, planowaniu sposobów ich zaspokajania, wspólnym ocenianiu efektów wdrożonej pomocy, a także planowaniem sposobów wsparcia rodziców oraz współdziałania z instytucjami wspierającymi przedszkole/szkołę/placówkę w tym zakresie. Podstawą do objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną jest w przypadku uczniów niepełnosprawnych orzeczenie poradni, a także rozpoznanie dokonane przez nauczyciela, wychowawcę grupy wychowawczej lub specjalistę prowadzącego zajęcia z uczniem, który zgłasza taką potrzebę dyrektorowi odpowiednio przedszkola, szkoły czy placówki. W oparciu o analizę potrzeb ucznia, zespół wskazuje zakres i formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz zalecany czas jej trwania. Dużym wsparciem dla szkół w realizacji tych zadań są poradnie psychologiczno-pedagogiczne, które mają wspomagać nauczycieli i specjalistów zatrudnionych w szkołach w tworzeniu indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych oraz udzielać wsparcia merytorycznego we współpracy z ośrodkami doskonalenia nauczycieli. Nadal do zadań poradni należy prowadzenie specjalistycznej, pogłębionej diagnozy uczniów – w szczególności w sytuacjach, gdy wsparcie udzielone w przedszkolu, szkole czy placówce, nie będzie wystarczające. Współpraca pracowników poradni z przedszkolem, szkołą i placówką służy poprawie świadczonej uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także wzbogaceniu wiedzy i umiejętności nauczycieli, m.in. w zakresie pracy z uczniem autystycznym.

Wprowadzane zmiany dotyczące organizacji kształcenia specjalnego oraz udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mają na celu bardziej efektywną, aniżeli dotychczas, zindywidualizowaną pomoc, w szczególności dzieciom i młodzieży niepełnosprawnym kształcącym się w szkołach ogólnodostępnych.

5. Subwencjonowanie edukacji, w tym również wychowania przedszkolnego, dzieci niepełnosprawnych

Edukacja dzieci niepełnosprawnych, w tym również objętych wychowaniem przedszkolnym, jest finansowana w ramach środków budżetowych z części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego, na podstawie wydawanego w każdym roku rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej *w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego*.

W celu doprecyzowania sposobu mierzenia skali zadań oświatowych i dostosowania do nich wysokości subwencji, rozporządzenie wprowadza algorytm, w którym ustala się przeliczeniową liczbę uczniów w roku bazowym dla poszczególnych szkół i placówek oświatowych, a następnie wylicza według zróżnicowanych wag dla wybranych kategorii uczniów - w zależności od rodzaju niepełnosprawności i stopnia upośledzenia umysłowego - i wg określonych dla poszczególnych typów oraz rodzajów szkół. Część oświatowa jest dzielona między poszczególne jednostki samorządu terytorialnego z uwzględnieniem zakresu realizowanych przez nie zadań oświatowych.

Środki na kształcenie i wychowanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnych są naliczane na podstawie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, o potrzebie indywidualnego nauczania lub o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych. Należy podkreślić, że środki na dzieci i młodzież z autyzmem są wielokrotnie wyższe (waga $P_5=9,50$; $P_{36}=9,50$).

6. Środki na likwidację barier architektonicznych w przedszkolach, szkołach i placówkach systemu oświaty

Z ogólnej kwoty części oświatowej subwencji ogólnej wyodrębnia się - zgodnie z art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o *dochodach jednostek samorządu terytorialnego* (Dz. U. z 2008 r. Nr 88, poz. 539, z późn. zm.) - rezerwę części oświatowej subwencji ogólnej, której wysokość wynosi 0,6 %.

W ramach kryteriów podziału tej rezerwy jednostka samorządu terytorialnego prowadząca przedszkole integracyjne lub specjalne, szkołę lub placówkę systemu oświaty może ubiegać się o dofinansowanie prac remontowych (tzw. remonty bieżące), likwidujących utrudnienia występujące w budynkach przedszkoli, szkół i placówek systemu oświaty i ich najbliższym otoczeniu, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchów osobom niepełnosprawnym. Dzięki temu samorządy mogą zlikwidować bariery architektoniczne w prowadzonych przedszkolach, szkołach i placówkach systemu oświaty.

7. Publikacje z serii „One są wśród nas”

Przedstawiciele Ministerstwa Edukacji Narodowej biorą udział w pracach *Zespołu do spraw przeciwdziałania dyskryminacji dzieci przewlekle chorych* powołanego przez Pełnomocnika Rządu Do Spraw Równego Traktowania w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, do zadań którego należy m.in. przeciwdziałanie dyskryminacji dzieci przewlekle chorych, w tym w dostępie do edukacji w szkołach ogólnodostępnych.

W ramach pracy ww. Zespołu, na zlecenie i ze środków Ministra Edukacji Narodowej, we współpracy z Ministerstwem Zdrowia i Ośrodkiem Rozwoju Edukacji, w latach 2009-2010 zostały opracowane publikacje z serii „One są wśród nas” (m.in. „Dziecko z autyzmem i Zespołem Aspergera w szkole i przedszkolu. Informacje dla pedagogów i opiekunów” – autorstwa G. Jagielskiej).

Powyższe publikacje adresowane są do nauczycieli i opiekunów, zawierają praktyczne informacje, opracowane przez lekarzy specjalistów w danych dziedzinach, na temat

postępowania z chorym dzieckiem na terenie przedszkola i szkoły. Dzięki tym publikacjom nauczyciel może poznać istotę choroby, jej skutki oraz wpływ na funkcjonowanie społeczne, emocjonalne i intelektualne dziecka, jego samopoczucie, nastroj i możliwości uczenia się. Może także dowiedzieć się w jaki sposób te informacje o dziecku i jego chorobie powinien uwzględnić w swojej pracy. Publikacje te mogą być zatem traktowane jako materiały pomocnicze, wspierające nauczycieli w codziennej pracy z dzieckiem chorym.

Wszystkie publikacje zostały przekazane do przedszkoli i szkół oraz opublikowane na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Zdrowia, Kancelarii Prezesa Rady Ministrów i Ośrodka Rozwoju Edukacji.

Ponadto do wszystkich kuratorów oświaty został wystosowany list z prośbą o upowszechnienie w przedszkolach i szkołach informacji dotyczących zasad organizacji pracy w przedszkolu, szkole i placówce systemu oświaty w odniesieniu do dzieci i młodzieży przewlekle chorych.

8. Projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej

W 2009 r. zrealizowany został projekt systemowy MEN pn. *Doskonalenie podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół pod kątem jej zgodności z gospodarką opartą na wiedzy*, który obejmował m.in. opracowanie projektu podstawy programowej kształcenia specjalnego. Bezpośrednie wsparcie dla osób niepełnosprawnych w 2009 roku zostało przewidziane również w ramach konkursu pn. *Opracowanie i pilotażowe wdrożenie innowacyjnych programów nauczania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi z wykorzystaniem nowoczesnych metod diagnozy i terapii ucznia niepełnosprawnego*. Grupę docelową, w ramach tego konkursu stanowiły szkoły i placówki prowadzące kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W 2009 r. został opracowany projekt systemowy pn. *Podniesienie efektywności kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, którego realizacja od 2010 r. jest współfinansowana z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Celem projektu jest:

- 1) przygotowanie kadry zarządzającej i pedagogicznej szkół i placówek systemu oświaty, pracowników nadzoru pedagogicznego, przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i innych organów założycielskich szkół i placówek do zapewnienia uczniowi wsparcia i zindywidualizowanej pomocy zgodnie z założeniami nowego stanu prawnego,
- 2) wspieranie ww. grup w prawidłowym wdrażaniu zmian w szczególności poprzez informowanie, szkolenie, i dostarczenie materiałów ułatwiających zrozumienie istoty zmian i zastosowania w praktyce.

W ramach ww. projektu do tej pory już ponad 52 tysiące nauczycieli w całej Polsce zostało objętych szkoleniami w zakresie nowego modelu pracy z dzieckiem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym realizacji przez szkoły zadań z zakresu organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, również uczniom z autyzmem.

Przeprowadzone zostały także spotkania informacyjno-szkoleniowe dla kadry zarządzającej i pedagogicznej szkół i placówek, pracowników nadzoru pedagogicznego oraz organów prowadzących szkoły, by współpraca wszystkich podmiotów zapewniających dziecku zindywidualizowaną pomoc była jak najbardziej efektywna.

W ramach Projektu uruchomiona została również platforma informacyjno-komunikacyjna poświęcona wdrażanym zmianom, dostępna dla wszystkich beneficjentów systemu oświaty. Na platformie oraz na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej umieszczane są do wykorzystania przez dyrektorów i nauczycieli materiały szkoleniowe, zawierające wskazówki do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dziećmi z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Materiały szkoleniowe zostały także przekazane do przedszkoli i szkół za pośrednictwem kuratorów oświaty.

Od 2010 r. realizowany jest na poziomie regionów również projekt pn. *Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów klas I -III szkoły podstawowej*, służący zwiększeniu efektywności pracy z dzieckiem na pierwszym etapie edukacyjnym. Projekt zapewnia środki finansowe dla wszystkich szkół podstawowych w Polsce. Zakłada zindywidualizowanie procesu nauczania i wychowania uczniów klas I-III szkoły podstawowej, w szczególności w kontekście wdrażania nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego.

Realizacja projektu umożliwia:

- zapewnienie każdemu dziecku realizującemu I etap edukacyjny oferty edukacyjno-wychowawczo-profilaktycznej, zgodnej z jego indywidualnymi potrzebami i możliwościami edukacyjnymi i rozwojowymi,
- zwiększenie stopnia i zakresu wykorzystania w szkole aktywizujących metod nauczania,
- zwiększenie dostępności i podniesienie jakości wsparcia i pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej dzieciom, w szczególności dzieciom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- podniesienie jakości pomocy udzielanej przez szkołę rodzicom dzieci uczących się na I etapie edukacyjnym oraz zintensyfikowanie współpracy i zaangażowania rodziców w życie szkoły.

Szkoła w ramach projektu może doposażyć swoją bazę dydaktyczną w sprzęt specjalistyczny (np.: specjalistyczne oprogramowanie, pakiety do diagnozowania i korygowania dysfunkcji i dysharmonii rozwojowych, takich jak: wady wymowy, dysleksja, wady postawy, zaburzenia koordynacji ruchowej). Planowane elementy wyposażenia szkoły powinny odpowiadać rozpoznanym potrzebom i zaplanowanym zajęciom dodatkowym.

Również zadania dotyczące edukacji przedszkolnej były i są obecnie współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Priorytetu IX Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013. Szczegółowy opis tego Priorytetu w ramach Działania 9.1 *Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty* przewiduje różne obszary wsparcia w zakresie edukacji przedszkolnej. W poddziałaniu 9.1.1 *Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej*, projekty konkursowe dotyczą: tworzenia przedszkoli (w tym również uruchamiania innych form

wychowania przedszkolnego) na obszarach i w środowiskach o niskim stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej (w szczególności na obszarach wiejskich), wsparcia istniejących przedszkoli (w tym również funkcjonujących innych form wychowania przedszkolnego) w celu umożliwienia większej liczbie dzieci, w tym niepełnosprawnych, korzystania z wychowania przedszkolnego np. poprzez wsparcie dla placówek zagrożonych likwidacją, wydłużenie godzin pracy placówek, uruchomienie dodatkowych oddziałów, zatrudnienie dodatkowego personelu itp.

Ministerstwo Edukacji Narodowej ściśle współpracuje z samorządami wojewódzkimi oraz Ministerstwem Rozwoju Regionalnego, w celu jak najlepszego i najbardziej efektywnego wykorzystania środków finansowych Unii Europejskiej na rozwój wychowania przedszkolnego i organizacji zajęć pozalekcyjnych, w tym dla uczniów niepełnosprawnych.

Wskazane powyżej działania Ministerstwa Edukacji Narodowej służą stworzeniu rozwiązań o charakterze systemowym i organizacyjnym skutecznie wpływającym na efektywność kształcenia dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, w tym uczniów z autyzmem.